

MODEL PENTRU ORGANIZAREA CONȚINUTULUI DIGITAL PRIVIND TRADIȚIA LEMNULUI ÎN ROMÂNIA

Florescu Gabriela

gflores@ici.ro

Florescu Valentin

Institutul Național de Cercetare - Dezvoltare în Informatică, ICI, București

Rezumat: Lucrarea prezintă un model de organizare a informațiilor digitale pentru domeniul lemnului utilizat în mod tradițional în România, ca material de construcție pentru case, biserici, bunuri comunitare, mijloace de transport, obiecte de uz gospodăresc, instrumente muzicale, obiecte de cult. Elementele sistemului tehnic – cultural - istoric numit „Civilizația lemnului în România”, prin complexitate și interconectări a implicat o abordare științifică a modului de abordare și structurare a lor ținând cont de tematica tehnică, de tipul sursei, de context geografic, de datarea istorică. Această complexitate a determinat construirea unui model științific al conținutului digital aferent.

Cuvinte cheie: conținut digital, model de date, surse multimedia, enciclopedie, tradiția lemnului, România.

1. Introducere

În centrul dezbaterilor și interesului comunității științifice europene actuale se află domeniul conținutului digital care trebuie să fie accesibil tuturor cetățenilor, de oriunde, oricând prin intermediul dispozitivelor digitale conectate la Internet [1].

În cadrul noului Program de cercetare 7 al Uniunii Europene este prezentă explicit în aria tematică privind „Conținutul digital, creativitate și dezvoltare personală” cu subtematica „Resurse și valori ale culturii digitale”. Conținutul digital referă toate domeniile cunoașterii, științei și culturii. Terminologia folosită este în dinamică, astfel că, în prezent, se vorbește deja despre bunuri digitale ale cunoașterii „Knowledge Commons” alături sau în loc de termenul - biblioteci digitale „Digital Libraries”.

Lucrarea prezintă abordarea conținutului digital privind lemnul prelucrat tradițional și ceea ce a reprezentat aceasta pentru poporul român în timp. Acest conținut digital cultural – tehnic - tematic este considerat de autorii lucrării un capitol al bibliotecii digitale naționale care, la rândul său este element al marii biblioteci digitale europene.

Marea bibliotecă digitală a Europei este în curs de realizare și prin urmare atenția acordată conținutului digital cultural este importantă și pentru România. Modelul de abordare a conținutului digital cultural este bazat de multe ori pe teoria celor 5 „S” – „societies, scenarios, spaces, structures, streams”[2] care poate fi și o sursă de inspirație în construirea modelului de organizare a conținutului digital pentru orice domeniu cultural destinat diseminării și prin Internet. Modelul propus în această lucrare urmărește un domeniu cultural neexplorat până acum decât tangențial. Conceptele în jurul cărora se desfășoară demersul construirii resurselor digitale culturale referă tradiția lemnului și meșteșugul lemnului.

Tradiția lemnului în România – este un concept prin care înțelegem civilizația lemnului construită de poporul român prin construcții, obiecte de uz gospodăresc, de transport, unelte, instrumente muzicale, obiecte de cult, în ciuda perisabilității materialului și a meșteșugului ca urmare a evoluției tehnologice.

Meșteșugul lemnului, concept prin care înțelegem setul de metode, modele, „secrete”, inovații în prelucrarea lemnului, este un element central al tradiției lemnului în România, element care încă mai există și care încă mai „produce” capodopere de frumusețe, utilitate și inventivitate.

În cadrul proiectului CEEX REDILEMN [3], se realizează conținutul digital privind prelucrarea tradițională a lemnului în țara noastră, se organizează, și se pun în valoare informațiile privind civilizația lemnului în România prin construirea unor baze de date, a unui portal, a unui modul de instruire în domeniul meșteșugului tradițional, astfel încât, conținutul digital să fie accesibil publicului larg și / sau specializat și mai ales generațiilor viitoare, ca bunuri ale cunoașterii în cadrul patrimoniului cultural universal.

2. Modelul de organizare

2.1. Contextul celor 5 „S”

Modelul „marii biblioteci digitale europene” se bazează pe lista de verificare a celor 5 „S” [2]. Această mare bibliotecă digitală va cuprinde milioane de resurse care ar trebui puse la dispoziția publicului în Open Access. Acest macro-deziderat se proiectează în dezideratul de tematică prin translație și ar trebui să cuprindă proiecția celor 5 „S”, teoretic și practic absolut necesari în asigurarea conformității rezultatului cu obiectivul colecției culturale digitale.

Urmărind acest model am considerat lista de verificare și pentru modelul conținutului digital în domeniul tematic – tehnic - cultural al lemnului.

Teoria celor 5 „S” folosită în abordarea domeniului bibliotecilor / depozitelor digitale, urmărește 5 perspective sau dimensiuni teoretice ale modelului bibliotecii digitale europene și anume: Societate, Scenariu, Spații, Structuri și Secvențe.

În abordarea construirii conținutului digital al domeniului mare al civilizației lemnului trebuie analizate aspecte sociale precum audiența domeniului, publicul țintă, utilizatorii, interacțiunile între aceștia.

Dimensiunea „societate” generează premise pentru construirea scenariilor care trebuie să arate scopurile în care poate fi folosit conținutul digital, prin ce fel de servicii sunt atinse aceste scopuri. Aceasta este dimensiunea „scenariu” adică al doilea „S”.

Dimensiunea „spațiu” referă toate aspectele de context - localizare spațială, temporală, și semantică.

Dimensiunea „structura” referă organizația, organizarea, ontologia, tezaure, cataloage, baze de date.

Dimensiunea „secvențe” referă marile publicații tip text, audio, video, animații.

Având în față această abordare a conținutului digital pentru marea colecție digitală europeană am căutat ca și modelul pentru conținutul digital privind prelucrarea tradițională a lemnului să respecte aceste restricții în faza de proiectare a depozitului digital care va sta la baza construirii portalului și a celorlalte aplicații ale proiectului.

2.2. Depozitul digital cultural

Modelul pe care îl propunem pentru conținutul digital cultural pentru prelucrarea tradițională a lemnului este modelul „depozitul digital cultural”. Acest depozit pe o anumită tematică de cultură cum ar tradiția lemnului apare în urma activității de digitizare a documentelor, a imaginilor, fotografiile digitale, conversia din analog în digital a înregistrărilor video și audio [5] alături de înregistrările digitale ale informațiilor culturale, constituie o imensă cantitate de material digital cultural care trebuie organizat astfel încât să respecte anumite condiții care să permită interoperabilitate și accesibilitate.

Interoperabilitatea are o valență „sintactică” realizată prin conformarea cu standarde de codare (XML) și interschimbare și o valență „semantică” realizată de diverse sisteme informatice prin procurarea informației consistente cu un anumit înțeles.

S-a construit mai întâi o structură de metadate agreată de instituțiile consorțiului proiectului REDILEMN și apoi structura a fost relaționată conform legislației culturale, a Consiliul Internațional al Muzeelor ICOM respectiv la ISO Draft Standard 21127 și la Recomandările ICOM România. Această structură de date a fost apoi rafinată ținând cont de disponibilitățile de informație accesibilă la furnizorii de conținut.

2.3 Modelul grilă de informație

Această activitate de construire a depozitului digital cultural pentru tradiția lemnului în România este realizată de mai multe instituții furnizoare de conținut digital, în cazul de față – Institutul de Etnografie și Folclor, Institutul Național al Lemnului, Fundația pentru Meșteșuguri, Institutul Național al Monumentelor Istorice, Muzeul Național al Satului și de instituții furnizoare de suport tehnic: Institutul Național de Cercetare Dezvoltare în Informatica ICI, Institutul de Cercetare pentru Instrumentație Analitică și Institutul Național pentru Optoelectronică.

Sursele de date care au stat la baza construirii colecțiilor de informații digitizate sau care urmează să fie digitizate și pregătite pentru portalul REDILEMN sunt grupate astfel:

- Arhiva de instituție din consorțiu;
- Arhiva de instituție externă consorțiului;
- Muzee din România;
- Cataloge de bibliotecă, de universitate;
- Internet;
- Colecție persoană fizică din consorțiu;
- Colecție persoană fizică din afara consorțiului;
- Cărți, Atlase, Teze de doctorat, Conferințe, Articole, website-uri.

În toate cazurile este abordată problema dreptului de proprietate intelectuală prin obținerea declarațiilor de acceptare de utilizare a informațiilor pentru proiectul și portalul REDILEMN.

În ce privește modelul datelor este construită grila tridimensională actualizabilă a informațiilor privind prelucrarea tradițională a lemnului (PTL) în care s-a abordat informația elementară de tip prelucrare tradițională a lemnului (PLT) prin cele 3 coordonate:

- Conținut (dimensiune semantică),
- Localizare (dimensiune spațială),
- Dată (dimensiune temporală).

Coordonata „conținut” (figura 1) este funcție de cele 4 componente mari de activități de prelucrare tradițională a lemnului care se constituie în metadate și anume:

- Construcții de locuințe, sisteme de împrejurire, bunuri de uz comunitar la care s-au identificat 7 categorii;
- Obiecte din lemn la care s-au identificat 5 categorii;
- Mijloace de transport din lemn la care s-au identificat 2 categorii;
- Meșteri, uneltele lor, materialul utilizat la care s-au identificat 3 categorii.

Fiecare categorie la rândul său cuprinde grupe categoriale în care informația este rafinată după tipologii, sisteme constructive și meșteșugari.

Coordonata „localizarea” este funcție de:

- Categoria „provincii” istorice;
- Categoria „județe”;
- Categoria „localitate”;
- Categoria „opțională” etnografică de subdiviziune a provinciilor sau județelor.

Coordonata „dată” este în funcție de segmentarea orizontului de timp istoric:

- Categoria timpul segmentat în „5 epoci”;
- Categoria timpul selectat pe „secole”;
- Categoria timpul segmentat pe subdiviziuni „aleatorii” determinate de informația disponibilă.

Forma de prezentare a conținutului este: text, foto, video, audio iar modelul depozitului digital este în figura de mai jos.

MODUL 1. CONSTRUCȚII CIVILE ȘI COMUNITARE	
CATEGORIA 1.1. Locuințe, elemente constructive	Grupa 1.1.1. Tipologie planimetrică / volumetrică Grupa 1.1.2. Sistem constructiv și elemente componente Grupa 1.1.3. Ornamentica Grupa 1.2.4. Producători (Meșteri populari/SC/ AF)
CATEGORIA 1.2. Anexe gospodărești (porumbar, hambar s.a.)	Grupa 1.2.1. Tipuri de anexe Grupa 1.2.2. Sisteme constructive Grupa 1.2.3. Ornamentica Grupa 1.2.4. Producători (Meșteri populari / SC/ AF)
CATEGORIA 1.3. Instalații (mori de vânt, de apă)	Grupa 1.3.1 Tipuri de instalații / Mecanisme Grupa 1.3.2 Sisteme constructive Grupa 1.3.3. Ornamentica Grupa 1.3.4. Producători (Meșteri populari / SC/ AF)
CATEGORIA 1.4. Biserici și alte construcții religioase	Grupa 1.4.1. Tipologie planimetrică / volumetrică Grupa 1.4.2. Sistem constructiv și elemente componente Grupa 1.4.3. Ornamentica Grupa 1.4.4. Producători (Meșteri populari / SC/ AF)
CATEGORIA 1.5. Construcții comunitare (cantoane, primării, hanuri)	Grupa 1.5.1. Tipologie planimetrică / volumetrică Grupa 1.5.2. Sistem constructiv și elemente componente Grupa 1.5.3. Ornamentica Grupa 1.5.4. Producători (Meșteri populari / SC/ AF)
CATEGORIA 1.6. Sisteme de împrejurire, porți, garduri, elemente de fortificație	Grupa 1.6.1. Tipologie Grupa 1.6.2. Sistem constructiv și elemente componente Grupa 1.6.3. Ornamentica Grupa 1.6.4. Producători (Meșteri populari / SC/ AF)
CATEGORIA 1.7. Drumuri, Poduri, podete	Grupa 1.7.1. Tipologie Grupa 1.7.2. Sistem constructiv și elemente componente Grupa 1.7.3. Ornamentică Grupa 1.7.4. Producători (Meșteri populari / SC/ AF)
MODUL 2. OBIECTE DIN LEMN	
CATEGORIA 2.1. Mobilierul laic	Grupa 2.1.1. Tipologie Grupa 2.1.2. Sistem constructiv și elemente componente (Materii prime și Materiale) Grupa 2.1.3. Ornamentica Grupa 2.1.4. Producători (Meșteri populari / SC/ AF)
CATEGORIA 2.2 Mobilier religios	Grupa 2.2.1. Tipologie Grupa 2.2.2. Sistem constructiv și elemente componente (Materii prime și Materiale) Grupa 2.2.3. Ornamentică Grupa 2.2.4. Producători (Meșteri populari / SC/ AF)
CATEGORIA 2.3 Unelte, obiecte uz gospodăresc, jucării (linguri, vase etc.)	Grupa 2.3.1. Tipologie Grupa 2.3.2. Sistem constructiv (Materii prime și Materiale) Grupa 2.3.3. Ornamentica

	Grupa 2.3.4. Producători (Meșteri populari / SC/ AF)
CATEGORIA 2.4. Instrumente muzicale populare	Grupa 2.4.1. Tipologie / Modalități de producere a sunetului Grupa 2.4.2. Sistem constructiv (Materii prime și materiale) Grupa 2.4.3. Ornamentica Grupa 2.4.4. Producători (Meșteri populari / SC/ AF)
CATEGORIA 2.5. Arme și dispozitive	Grupa 2.5.1. Tipologie Grupa 2.5.2. Sistem constructiv (Materii prime și materiale) Grupa 2.5.3. Ornamentica Grupa 2.5.4. Producători (Meșteri populari / SC/ AF)
MODUL 3. MIILOACE DE TRANSPORT	
CATEGORIA 3.1. Transport terestru (Care, căruțe, ș. a.)	Grupa 3.1.1. Tipologie Grupa 3.1.2. Sistem constructiv Grupa .1.3. Ornamentica Grupa 3.1.4. Producători (Meșteri populari / SC/ AF)
CATEGORIA 3.2. Transport pe apa (Ambarcațiuni, plute s.a.)	Grupa 3.2.1. Tipologie Grupa 3.2.2. Sistem constructiv Grupa 3.2.3. Ornamentica Grupa 3.2.4. Producători (Meșteri populari / SC/ AF)
MODUL 4. MEȘTERI LEMNARI	
CATEGORIA 4.1. Meșteșugari (dulgheri, tâmplari, dogari, rotari, șindrilari, lădari, cruceri, cioplitori, făuritori de instrumente muzicale)	Grupa 4.1.1. Specializați în construcții civile, comunitare Grupa 4.1.2 Specializați în obiecte lemn Grupa 4.1.3 Specializați în construcții de mijloace de transport

Figura 1. Dimensiunea conținut a modelului depozitului cultural digital pentru prelucrarea tradițională a lemnului în România

Modelul cu informația astfel structurată este în concordanță cu standardele relevante și poate fi mai ușor de controlat.

3. Concluzii

În abordarea ariei tematice privind construirea resurselor digitale pentru un anumit domeniu trebuie pornit de la contextul european al demersului. În cazul de față [3] este preocuparea comunității științifice europene în construirea bunurilor cunoașterii în format digital sau așa numita marea bibliotecă digitală europeană ca reacție la inițiativele Google și Yahoo de a face accesibile online cele mai vaste biblioteci de cărți din lume. [8]. Dimensiunea culturală a prelucrării tradiționale a lemnului în România ca parte a patrimoniului cultural mondial a determinat abordarea construirii modelului de organizare a depozitului digital după metodele aplicate în cazul marii biblioteci digitale europene.

Având contextul clarificat, se trece la construirea modelului de organizare a conținutului digital. În abordarea construirii conținutului digital pentru un anumit domeniu trebuie să se pornească de la metode acceptate de comunitatea științifică internațională așa cum ar fi, lista de verificare a celor 5 „S”.[2], experiențe în alte proiecte [4] sau ale instituțiilor care manevrează informații din domeniul abordat[9].

Modelul depozitului cultural digital pentru un anumit domeniu este structurat astfel încât să fie cuprinzător din punctul de vedere al conținutului validat de experții consorțiului cu respectarea legislației culturale și a proprietății intelectuale.

Bibliografie

1. * * *: Referire generală asupra conținutului digital în articolul publicat la adresa http://europa.eu.int/information_society/activities/digital_libraries/
2. * * *: Referire generală la Modelul 5S <http://www.dlib.vt.edu/projects/5S-Model>
3. **FLORESCU, G. ș.a.:** Proiectul CEEEX'87 REDILEMN Crearea resurselor culturale digitale complexe privind tradiția românească a prelucrării lemnului în contextul european (2005-2008) Rapoartele de cercetare de la Etapa 1, Etapa 2, Etapa 3, editate la ICI http://getica.ici.ro/proiect_87.htm
4. * * *: Proiectul integrat FP6 „Planets - preservation and Long-term Access to Our Cultural and Scientific Heritage” (2006-2010).
5. **BEKIARI, C., P. CONSTANTOPOULOS, M. DOERR:** Information Patterns for Digital Cultural Repositories, ERCIM News no.66/July 2006, pp. 31-33.
6. **MARCHAND-MAILLET, S., E. BRUNO, N. MOENNE-LOCCOZ:** Structured Multimedia Description for Simplified Interaction and Enhanced Retrieval, ERCIM News no.66/July 2006, pp. 38-40.
7. * * *: Viper Group on Multimedia Information Management <http://viper.unige.ch>
8. * * *: A Future Vision for Digital Libraries: DELOS Brainstorming Report, Italy 2004 http://www.delos.info/files/pdf/events/2004_jul_8_10/D8.pdf
9. * * *: Institutul de Memorie Culturală CiMeC <http://www.cimec.ro>.